

Noter

Det störande

- 1 Schuch, Viviane m.fl., Attention Deficit Hyperactivity Disorder in the Light of the Epigenetic Paradigm, *Frontiers in Psychiatry* 2015; 6: 126.

Spektrumet

- 2 Bara könsdysfori har en snabbare ökningstakt, enligt Socialstyrelsens statistikdatabas 4 juni 2018.
- 3 *Förskrivning av adhd-läkemedel 2015*, Socialstyrelsen 2016.
- 4 Påslaget är 33 procent för barn och 54 procent för vuxna (mejlväxling med Peter Salmi, Socialstyrelsen, 7 september 2018). Möjligtvis ger detta siffror som är någon promille för höga, eftersom det förekommer utskrivning av adhd-medicin även till personer som inte har någon diagnos (s.k. *exjuvantibus*).
- 5 Mejlväxling med Peter Salmi, Socialstyrelsen, 2 december 2016. *Förskrivning av adhd-läkemedel 2015*, Socialstyrelsen 2016.
- 6 *Regionala skillnader i användningen av adhd-läkemedel bland barn – en fråga om psykosocial miljö?*, Socialstyrelsen 2018.
- 7 Siffra för 2017 från Socialstyrelsen 4 juni 2018.
- 8 Engström, Ingemar och Gustavsson, Torgny, Orimligt många behandlas med läkemedel för adhd, *Dagens Nyheter* 27 juli 2016.
- 9 Gillberg, Christopher, m.fl., Has The Attention Deficit Hyperactivity Disorder Phenotype Become More Common in Children Between 2004 and 2014? *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 2018, s 7.
- 10 Gäller pojkar 10–17 år. Statistik från 2015, Socialstyrelsen 4 juni 2018.
- 11 Intervju med Christopher Gillberg 21 april 2018.
- 12 UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *Concluding Observations on the Fifth Periodic Report of Sweden* 2015.
- 13 Mejl från Socialdepartementet 24 augusti 2017.

Den stressade hjärnan

- 14 *Adhd – etiska utmaningar*, Statens medicinsk-etiska råd 2015.
- 15 Hinshaw, Stephen och Scheffler, Richard, *The ADHD Explosion: Myths, Medication, Money and Today's Push for Performance*, Oxford University Press 2014, s 55.
- 16 Detta kan tyckas motsägelsefullt, eftersom många personer med adhd är mer lättstörda än personer utan adhd. Men forskningen förklarar det med

att hjärnan hos en person med adhd försöker kompensera för belönings-systemets relativa okänslighet genom att vara extra vaksam på intryck. (Se Hinshaw och Scheffler s 31.)

- 17 Olson, Lars (red), *Hjärnan*, Karolinska Institutet University Press 2007, s 208.
- 18 Hoogman, Martine m.fl., Subcortical Brain Volume Differences in Participants with Attention Deficit Hyperactivity Disorder in Children and Adults, *The Lancet Psychiatry* 2017.
- 19 Ibid.
- 20 Intervju med Christopher Gillberg 21 maj 2018.
- 21 Ibid.
- 22 Möjligtvis är andelen något lägre, eftersom den forskning som ligger bakom siffran delvis bygger på tvillingstudier där föräldrar har intervjuats om hur olika eller lika deras en- eller tvåäggstvillingar är. Flera studier har visat att föräldrar till tvåäggstvillingar tenderar att överdriva skillnaderna mellan barnen, medan föräldrar till enäggstvillingar tenderar att överdriva likheterna, något som kan leda till ett överdrivet genomslag för uppfattningen att adhd till så stor del är ärftligt (se Sherman, DK. m.fl., Attention-deficit Hyperactivity Disorder Dimensions: a Twin Study of Inattention and Impulsivity-Hyperactivity, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 1997 och Goodman, R. m.fl., A twin study of hyperactivity-II. The Aetiological Role of Genes, Family Relationships and Perinatal Adversity, *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 1989).
- 23 Hinshaw och Scheffler s 28.
- 24 Ibid.
- 25 Wikström, Anja, *Ingen familj är en ö*, Ordfront 2014.
- 26 Frances, Allen, *Saving Normal*, William Morrow 2013, s 10.
- 27 Intervju med Christopher Gillberg 21 maj 2018.
- 28 Hjärnguiden.se.
- 29 Frances s 10 ff.
- 30 Hinshaw och Scheffler s 18.
- 31 Ibid., s xxvi.
- 32 Schwarz, Alan, *ADHD Nation: Children, Doctors, Big Pharma and the Making of an American Epidemic*, Scribner 2016, s 32.
- 33 Frances s 186.

Den stressade hjärnans historia del 1

- 34 ADHD A brief history, Shire 2012.
- 35 Citerad i Lange, Klaus m.fl., The History of Attention Deficit Hyperactivity Disorder, *ADHD Attention Deficit and Hyperactivity Disorders* 2010; 2 (4): 241–55.
- 36 Ibid.
- 37 Hoffmann, Heinrich, *Julbocken eller Pelle Snusk – lustiga historier och roliga bilder*, Gidlunds 1979 (efter den fjärde upplagens bilder och den sjätte upplagens texter).

- 38 ADHD A brief history, Shire 2012. Lange m.fl.
39 Hinshaw och Scheffler s 5.
40 Citerad i Carlberg, Ingrid, *En diagnos det stormat kring – adhd i ett historiskt perspektiv*, Socialstyrelsen 2014, s 8.
41 Carlberg 2014, s 8–9.
42 Lange m.fl.
43 Smith, Matthew, *Hyperactive: The Controversial History of ADHD*, Reaktion Books 2012, s 24.
44 Jacobs, Alan, The Lost World of Benzedrine, *The Atlantic* 15 april 2012.
45 Hinshaw och Scheffler s 5.
46 Strohl, Marianne, Bradley's Benzedrine Studies on Children with Behavioral Disorders, *Yale Journal of Biology and Medicine* 2011.
47 Bradley, Charles, The Behavior of Children Receiving Benzedrine, *American Journal of Psychiatry* 1937; (94):577-81.
48 Ibid.
49 Ibid.
50 Strohl.
51 Lange m.fl.
52 Center for Substance Abuse Research, <http://www.cesar.umd.edu/cesar/drugs/ritalin.asp>.
53 Carlberg 2014 s 11.
54 Smith s 106.
55 Ibid., s 54–57.
56 Ibid., s 67
57 Ibid.
58 Ibid., s 40.
59 *Adhd – etiska utmaningar*, Statens medicinsk-etiska råd 2015, s 18–19.
60 Hinshaw och Scheffler s 5.
61 Laufer, Maurice m.fl., Hyperkinetic Impulse Disorder in Children's Behavior Problems, *Psychosomatic Medicine* 1957.
62 Laufer, Maurice och Denhoff, Eric, Hyperkinetic Behavior Syndrome in Children, *Journal of Pediatrics* 1957.
63 Ibid.
64 Ibid.
65 Smith s 53.
66 Carlberg 2014 s 11.
67 Schwarz 2016 s 23.
68 Ibid., s 28
69 Ibid., s 32.
70 Ibid.
71 Smith s 94.
72 Schwarz 2016 s 94.
73 Carlberg 2014 s 12.
74 Schwarz 2016 s 38.
75 Convention on Psychotropic Substances, 1971, United Nations.

- 76 Hinshaw och Scheffler s 6.
77 Socialstyrelsens generaldirektör Bror Rexed förklarade 1975 i ett brev till sin kollega på Skolöverstyrelsen: »Vad jag är rädd för är att en överdiagnostik stödd på entusiastiska psykologers och neurologers förfinade testmetoder kan komma att utpeka en stor grupp barn med mycket osäker avgränsning mot normalvarianter som en speciell 'sjukdomsgrupp'. Därav följer att de kommer att bli behandlade och särbehandlade. Detta kan i sin tur mycket väl leda till större skador än nytta. Som bevis för denna möjlighet vill jag anföra vad som hänt i Förenta staterna. På grundval av en lös diagnostik (ofta tydligen bara lärarinnans påpekanden att barnen är oroliga i klassen) ger man flera hundratusentals barn regelbunden behandling med centralstimulantia.« (Citerad i Carlberg 2014 s 15.)

Handboken

- 78 *American Psychiatric Association, APA.*
79 Schwarz, Alan, The Selling of Attention Deficit Disorder, *New York Times* 14 december 2013.
80 Frances s 61.
81 Carlberg, Ingrid, *Pillret*, Norstedts 2008, s 105.
82 Cooper, J.E. m.fl., Cross-national Study of the Mental Disorders: some Results from the First Comparative Investigation, *American Journal of Psychiatry* 125 1969, s 21–29, citerad i Frances s 62.
83 Carlberg 2014 s 11.
84 Frances s 63.
85 *Ibid.*, s xiv–xv.
86 *Ibid.*, s 67.
87 *Hyperkinetic reaction of childhood.*
88 Lange m.fl.
89 *Ibid.*
90 *Ibid.*
91 Schwarz 2016 s 49.
92 *Ibid.*
93 Carlberg 2008 s 108.
94 *Ibid.*, s 112.
95 Smith s 97.
96 Frances s 69.
97 *Ibid.*
98 *Ibid.*, s 75–76.
99 Hinshaw och Scheffler s 7.
100 Frances s 142.
101 *Ibid.*
102 På fackspråk ökad sensitivitet och minskad specificitet. Frances s 24.
103 Carlberg 2014 s 29.
104 *Adhd – etiska utmaningar*, Statens medicinsk-etiska råd 2015.
105 *Ibid.*, s 23.

- 106 Frances s xiv.
 107 Ibid., s 104.
 108 *MINI-D 5: Diagnostiska kriterier enligt DSM-5*, American Psychiatric Association (översättning Jörgen Herlofson), Pilgrim Press. *ICD-10-SE: Internationell statistisk klassifikation av sjukdomar och relaterade hälsoproblem*, Socialstyrelsen. (*ICD-10: The International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems*, WHO.)
 109 Smith s 168.
 110 <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/821852937>.
 111 *Förskrivning av adhd-läkemedel 2015 – trender och prognos av utvecklingen*, Socialstyrelsen 2016 s 8.

Den stressade hjärnans historia del 2

- 112 Smith s 24.
 113 Hinshaw och Scheffler s 6. En effekt av scientologernas kampanj var att det blev svårare att föra ett seriöst offentligt samtal om adhd. Läkemedelsindustrin och patientorganisationerna anklagade forskare, journalister och andra granskare för att gå scientologernas ärenden om de problematiserade diagnosen. Det är en skugga som än idag faller över debatten om adhd.
 114 Schwarz s 100.
 115 Hallowell, Edward och Ratey John, *Driven to Distraction*, Anchor Books 2011 (första upplagan 1994).
 116 Schwarz s 59.
 117 Conrad, Peter och Bergey, Meredith, The Impending Globalization of ADHD, *Social Science & Medicine*, nr 122 2014.
 118 Snaprud, Per, Hjärnkampen, *Dagens Nyheter* 6 juni 2003.
 119 Ibid.
 120 Ibid.
 121 Atterstam, Inger, Vetenskapsstriden där allt gick fel, *Svenska Dagbladet* 22 maj 2005.
 122 *Adhd – etiska utmaningar*, Statens medicinsk-etiska råd 2015, s 25.
 123 Carlberg 2014 s 17.
 124 Ibid., s 17.
 125 Ibid., s 18.
 126 Ibid., s 23.
 127 Ibid., s 22, Fass.
 128 Polanczyk, Guilherme m.fl., The Worldwide Prevalence of ADHD: A Systematic Review and Metaregression Analysis, *American Journal of Psychiatry* juni 2007.
 129 Forskarna menar att de skillnader i förekomst som finns mellan olika länder beror på skilda mätmetoder – egentligen är prevalensen jämnt fördelad över världen. (Polanczyk m.fl.)
 130 *Läkemedel för adhd-behandling*, Läkemedelsverket 2015.
 131 Schwarz 2016 s 228. Äldre är samtidigt en svår grupp att diagnostisera med

adhd. Det är svårt för en läkare att ta anamnes, sjukdomshistoria, med hjälp av en pensionärs föräldrar och lärare. Många äldre tar också redan många mediciner och inte mycket är känt om hur adhd-medicin samspelar med dem. Dessutom är det många äldre som inte tror på adhd eftersom diagnosen inte fanns när de eller deras barn var unga.

- 132 Schwarz, Alan, Thousands of Toddlers Are Medicated for A.D.H.D., Report Finds, Raising Worries, *New York Times* 16 maj 2014.
- 133 Hinshaw och Scheffler s 138.
- 134 Svenaeus, Fredrik, *Homo patologicus*, Tankekraft 2013 s 80.

Att reda ut

- 135 *Förskrivning av adhd-läkemedel 2016*, Socialstyrelsen 2017.
- 136 Intervju med Caroline Engberg 19 januari 2017.
- 137 Svagbegåvning, även kallad svag teoretisk begåvning, innebär en intelligenskvot på 70-85. »Alla inblandade hoppas att eleven har en koncentrationsstörning där ADHD-medicin skall hjälpa, men är grundproblemet svag begåvning brukar inte läkemedel nämnvärt förbättra resultatet«, skriver Reimer i en debatt på tidningen Dagens Medicin hemsida. <https://www.dagensmedicin.se/blogg/mats-reimer/2017/12/28/ingen-bryr-sig-om-svagbegavning/>.
- 138 Mejlväxling med Anna Lazar 16 april 2017.
- 139 Beloppet är från 2017 och räknas upp med 1% varje år.
- 140 Tilläggsavtal mellan Stockholms läns landsting och Stockholms läns sjukvårdsområde 2016.
- 141 Mejl från Stockholms läns landstings presstjänst 4 juni 2018.
- 142 *Stöd till barn, ungdomar och vuxna med adhd – ett kunskapsstöd*, Socialstyrelsen 2014 s 32 ff.
- 143 *Riktlinje adhd 2016*, Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri, SFBUP.
- 144 Ibid.
- 145 <https://transparency.lilly.com/EFPIA-2015-Sweden.pdf>.

En hyperaktiv bransch

- 146 Ståhlberg, Carin, Larm om felaktiga diagnoser på barn, *Dagens Nyheter* 22 oktober 2017.
- 147 Frances s 80.
- 148 Intervju med Maria Svensson, klinikchef på BUP i Värmland, 8 december 2016.
- 149 Mejlväxling med Peter Salmi på Socialstyrelsen 2 december 2016.
- 150 Intervju med Maria Svensson, klinikchef på BUP i Värmland 8 december 2016.
- 151 *Falu-Kuriren, Dala-Demokraten, Borlänge tidning, Mora Tidning, Nya Ludvika Tidning, Södra Dalarnas tidning, Mariestads-Tidningen, Falköpingsposten och Västgöta-Bladet*.
- 152 Även kallat intellektuell eller kognitiv funktionsnedsättning.
- 153 Mejlväxling med Rikard Pellas på Läkemedelsindustriföreningen (LIF) 19 juni 2017. Mejlväxling med Anders Ullerås på Läkemedelsverket 14 sep 2017.

- 154 *Vilja, en skrift om killar med adhd*, Novartis 2012.
155 Eli Lilly, som tillverkar Strattera, betalade dokumentationen av adhd-veckan 2011. (*Adhd week 2011 – selected summaries*.)

Behandlingen

- 156 *Föreskrivning av adhd-läkemedel 2016*, Socialstyrelsen 2017.
157 *Report of the International Narcotics Control Board for 2014*, s 39.
158 *Läkemedel vid adhd – behandlingsrekommendation*, Läkemedelsverket 2016.
Tillgänglig på: https://lakemedelsverket.se/upload/halso-och-sjukvard/behandlingsrekommendationer/Lakemedel_%20vid_adhd_behandlingsrekommendation.pdf.
159 Ibid.
160 Ibid.
161 Mejlväxling med Bror Jonzon, Läkemedelsverket, 11 september 2018.
162 Smith s 171.
163 Hinshaw och Scheffler s xxii.
164 <https://lakemedelsverket.se/malgrupp/Halso---sjukvard/Forskrivning/>.
165 Indikationsglidning – att sikta brett och träffa snett, *Vetenskap & Praxis*, SBU mars 2012.
166 Intervju med Peter Salmi, Socialstyrelsen, 14 augusti 2018.
167 *Läkemedel vid adhd – behandlingsrekommendation*, Läkemedelsverket 2016.
168 Tomlinson, Heather, Shire Drug Linked to 20 Deaths, *The Guardian* 11 februari 2005.
169 Tio dödsfall som rapporterats i samband med medicinering mot adhd, Läkemedelsverket 22 juni 2017.
170 Ibid.
171 Ibid.
172 *Läkemedel vid adhd – behandlingsrekommendation*, Läkemedelsverket 2016.
173 *ADHD – diagnostik och behandling, vårdens organisation och patientens delaktighet*, Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU), 2013.
174 *A 14-Month Randomized Clinical Trial of Treatment Strategies for Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder*, The MTA Cooperative Group, American Medical Association 1999 (MTA står för *Multimodal Treatment Study of Children with ADHD*).
175 Ibid.
176 Ibid.
177 Schwarz 2016 s 103.
178 Ibid., s 110
179 *Adhd – etiska utmaningar*, Statens medicinsk-etiska råd 2015, s 29.
180 Swanson, J.M. m.fl., Young Adult Outcomes in the Follow-up of the Multimodal Treatment Study of Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder: Symptom Persistence, Source Discrepancy, and Height Suppression, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2017.
181 Ibid.
182 En långsiktig studie av en helt annan typ är gjord i delstaten Quebec i

Kanada 1994–2008. Under denna tid införde delstaten ett generösare system för läkemedelssubvention, vilket fick konsumtionen av centralstimulerande medicin att stiga brant. Forskarna har jämfört skolprestationerna hos barn med adhd-symtom i Quebec med prestationer hos motsvarande barn i andra delstater där konsumtionen av adhd-medicin inte steg på samma sätt. Det visar sig att de positiva effekterna av den ökade medicineringen avtar över tid. I själva verket ökar med tiden risken att medicinerade barn ska få låga matematikbetyg, tvingas gå om en årskurs eller få försämrade relationer med sina föräldrar. För flickor ökar även risken att drabbas av nedstämdhet och depression. En teori forskarna har är att medicineringen ersätter anpassningar inom skolan som skulle ha varit effektivare. En annan är att det lugn som medicinerna ger leder till att eleven inte får den uppmärksamhet hon eller han behöver. En tredje möjlighet är att det med medicineringen kanske också följer en placering i en särskild undervisningsgrupp, vilket kan vara stigmatiserande. Ytterligare en möjlighet är, skriver forskarna, att medicinen i sig har negativa effekter, särskilt om den feldoseras. Effekterna i form av nedstämdhet och depression kan tyda på det, eftersom de är i linje med kända biverkningar. (Currie, Janet m.fl., Do stimulant Medication Improve Educational and Behavioural Outcomes for Children with ADHD?, *Journal of Health Economics*, maj 2014.)

183 <http://www.fass.se>.

184 <https://www.fass.se>.

185 <https://www.fass.se>.

186 *Läkemedel vid adhd – behandlingsrekommendation*, Läkemedelsverket 2016.

187 *Barnsjukvården – vårdkedjan för adhd och diabetes*, Projektrapport nr 6/2016, Landstingsrevisorerna.

188 Angell, Marcia, *The Truth About Drug Companies*, Random House 2005, s 84.

189 <https://www.prnewswire.com/news-releases/attention-deficit-hyperactivity-disorder-adhd-therapeutics---pipeline-assessment-and-market-forecasts-to-2018-132679803.html>.

190 Mejlintervju med Roger Griggs 29 november 2017.

Skolans initiativkraft

191 Hinshaw och Scheffler s 22.

192 Ibid., s xxviii.

193 Ibid., s 79.

194 Ibid., s 81.

195 Nilholm, Claes, *Barn och elever i svårigheter*, Studentlitteratur 2012 s 64.

196 *Adhd – etiska utmaningar*, Statens medicinsk-etiska råd 2015 s 55, 125.

197 Ibid., s 125.

198 Ibid., s 110.

199 Hjörne, Eva och Säljö, Roger, *Att platsa i en skola för alla*, Studentlitteratur 2013 s 89.

200 Ibid., s 185–186.

201 Ibid., s 212.

- 202 Ibid., s 175 ff.
- 203 Intervju med Anna Blom, Skolinspektionens expert på neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 13 december 2016.
- 204 Nilholm s 58.
- 205 Ibid., s 68.
- 206 Streberg, Kattis, Allt fler barn får medicin mot adhd, *Södermanlands Nyheter* 21 maj 2016.
- 207 Eklund, Hanna, Verksamhetschef slår larm efter adhd-explosion, *SVT nyheter/Västmanland*, 18 februari 2014. <http://www.svt.se/nyheter/lokalt/vastmanland/verksamhetschef-slar-larm-efter-adhd-explosion-inte-bups-jobb-att-medicinera-mot-en-dalig-skola>.
- 208 Det slår mig att kanske sammanfaller en brist på speciallärare och specialpedagoger med en hög andel barn som medicinerar mot adhd. Så jag jämför Socialstyrelsens statistik över medicinkonsumtionen i landets kommuner med Skolverkets statistik över antalet elever per speciallärare i kommunerna. Men det finns inget samband – i vissa kommuner med hög medicinkonsumtion bland barn är det brist på speciallärare, men i andra kommuner har man en hög bemanning i de personalkategorierna. Möjligtvis är det i själva verket tvärtom, att speciallärare i många fall driver på för fler diagnoser. Nilholms forskning kan tyda på det. Eftersom speciallärare jobbar individfokuserat – till skillnad från specialpedagoger som av tradition arbetar mer med fokus på hela skolan – så hittar de gärna orsakerna till en elevs problem hos eleven själv.
- 209 Mejlintervju med Amanda Lindqvist, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) 3 april 2017.
- 210 Hur det fungerar ute på skolorna varierar. På exempelvis Stockholms universitet ska en person som har ansökt om stöd få ett samtal med en samordnare som leder till ett beslut om rekommenderat stöd. Det kan handla om till exempel mentorsstöd, anteckningshjälp, förlängd tentatid, enskild placering i salen eller rätt att skriva på dator. Mejlintervju Carin Josephson, Stockholms universitet 14 april 2017.
- 211 <http://www.levamedadhd.se/verktyg-foer-en-baettre-vardag/verktyg-foer-klassrummet/>.
- 212 Marryat, Louise m.fl., Primary Schools and the Amplification of Social Differences in Child Mental Health: a Population-based Cohort Study, *Journal of Epidemiology & Community Health* 2017; 72: 27–33.

Sofia: Jag har varit fattig hela mitt liv

- 213 Engström, Ingemar och Gustavsson, Torgny, Orimligt många behandlas med läkemedel för adhd, *Dagens Nyheter* 27 juli 2016.

Ojämligheten

- 214 Hjern, Anders m.fl., Social Adversity Predicts ADHD-medication in School Children – a National Cohort Study, *Acta Paediatrica*, december 2009.

- 215 På listan över kommuner med hög förskrivning finns fem pendlingskommuner i Stockholms omgivning: Vallentuna, Österåker, Salem, Nynäshamn och Trosa. Men övervägande delen är landsbygds- och småstadskommuner eller bruksorter – Töreboda, Karlsborg, Vara, Mariestad, Tidaholm, Degerfors, Norberg, Sala, Heby, Håbo, Älvkarleby, Ockelbo, Malå, Lycksele och Arjeplog. (*Regionala skillnader år 2017 i uttag av adhd-läkemedel bland barn*, Socialstyrelsen 2018.)
- 216 *Regionala skillnader i användningen av adhd-läkemedel bland barn – en fråga om psykosocial miljö?*, Socialstyrelsen 2018.
- 217 Intervju med Peter Salmi, Socialstyrelsen, november 2018.
- 218 *Regionala skillnader i användningen av adhd-läkemedel bland barn – en fråga om psykosocial miljö?*, Socialstyrelsen 2018.
- 219 Hjern m.fl.
- 220 Ibid.
- 221 Ibid.
- 222 Ibid.
- 223 Persson, Petra och Rossin-Slater, Maya, *Family Ruptures, Stress, and the Mental Health of the Next Generation*, *American Economic Review* 2016.
- 224 Dålig luft kan ge adhd och sämre impuls kontroll, *Energi & miljö* nr 10 2018.
- 225 Harrington, Rebecca, Does Artificial Food Coloring Contribute to ADHD in Children? *Scientific American* 27 april 2015.
- 226 Schwarz, Alan, Attention Disorder or Not, Pills to Help in School, *New York Times* 9 oktober 2012.
- 227 Ibid.
- 228 Ibid.
- 229 Ibid.
- 230 *Mental health, resilience and inequalities*, World Health Organization (WHO) Europe 2009.
- 231 Björkenstam, E., m.fl., Childhood Adversity and Psychiatric Disorder in Young Adulthood, *Journal of Psychiatric Research* nr 77 2016.
- 232 <http://www.ekonomifakta.se/Fakta/Regional-statistik/Din-kommun-i-siffror/?region=0162>.
- 233 Holmqvist, Mikael, *Djursholm: Sveriges ledarsamhälle*, Atlantis 2015 s 648 f.
- 234 *Regionala skillnader år 2017 i uttag av adhd-läkemedel bland barn*, Socialstyrelsen 2018.
- 235 Holmqvist.
- 236 Ibid.
- 237 Wilkinson, Richard och Pickett, Kate, *Jämlikhetsanden: Därför är mer jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen*, Karneval 2010, s 73 ff.
- 238 Hallerstedt, Gunilla (red.), *Diagnosens makt: Om kunskap, pengar och lidande*, Daidalos 2006 s 31.

Arbetslinjen

- 239 Mattsson, Kristina, *Välfärdsfabriken: Om arbetets mening och gränslös kontroll*, Leopard 2014.

- 240 Hinshaw och Scheffler s 93.
 241 Ibid.
 242 Ibid., s 85.
 243 Ibid., s 89.
 244 Doshi, Jalpa m.fl., Economic Impact of Childhood and Adult Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder in the United States, *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry* oktober 2012.
 245 *Stöd till barn, ungdomar och vuxna med adhd – ett kunskapsstöd*, Socialstyrelsen oktober 2014.
 246 Hinshaw och Scheffler s 97.

Skärmtiden

- 247 Kunskapen om att hjärnan är formbar bidrar till barns kämparanda, hjärnfonden.se 8 december 2016.
 248 *Brus kan hjälpa barn med adhd*, Lunds universitet/Nyheter 28 september 2016, tillgänglig på: <https://www.lu.se/article/brus-kan-hjalpa-barn-med-adhd>.
 249 Lambert, Craig, Deep into Sleep, *Harvard Magazine* juli/augusti 2005.
 250 *Ungar & medier* 2017, Statens medieråd maj 2017.
 251 Ibid.
 252 Bjärvall, Katarina, Jakten på Pikachu hotar våra sinnen, *Dagens Nyheter* 20 augusti 2016.
 – Dunkels, Elza och Kardefelt-Winther, Daniel, Pokémon Go hotar knappast barnens hälsa, *Dagens Nyheter* 26 augusti 2016.
 – Bjärvall, Katarina, Bjärvall svarar om Pokémon Go, *Dagens Nyheter* 2 september 2016.
 253 Intervju med Christopher Gillberg 21 maj 2018.
 254 Yen JY m.fl., The Comorbid Psychiatric Symptoms of Internet addiction: Attention Deficit and Hyperactivity Disorder (ADHD), Depression, Social phobia, and Hostility, *Journal of Adolescent Health*. 2007 Jul;41(1):93-8.
 255 Gentile, Douglas m.fl., Video Game Playing, Attention Problems, and Impulsiveness: Evidence of Bidirectional Causality, *Psychology of Popular Media Culture* 2012.
 256 Ibid.
 257 Ibid.
 258 Ko CH m.fl., Predictive Values of Psychiatric Symptoms for Internet Addiction in Adolescents: a 2-year Prospective Study, *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine* 2009 Oct;163(10):937-43. doi: 10.1001/archpediatrics.2009.159.
 259 Weiss MD m.fl., The Screens Culture: Impact on ADHD, *Attention Deficit and Hyperactivity Disorders* december 2011.
 260 Swing, Edward m.fl., Television and Video Game Exposure and the Development of Attention Problems, *Pediatrics* augusti 2010.
 261 Gentile m.fl.
 262 Studien är gjord genom att tre grupper fyraåringar fick ägna nio minuter åt antingen barnprogrammet Svamp-Bob Fyrkant eller åt ett realistiskt

- program i långsamt tempo om ett förskolebarn eller åt att rita fritt. Direkt efteråt testades barnens exekutiva funktioner på flera sätt, bland annat genom en rörelseövning, en övning där de skulle upprepa ett par siffror men i omvänd ordning och en variant av det berömda marshmallowtestet, där barnet får mer godis om hon eller han står ut med att vänta längre. (Lillard, Angeline och Peterson, Jennifer, The immediate impact of different types of television on young people's attention, *Pediatrics*, oktober 2011.)
- 263 Lillard och Peterson.
- 264 Dimitri A. Christakis m.fl., Early Television Exposure and Subsequent Attentional Problems in Children, *Pediatrics* april 2004.
- 265 Ibid.
- 266 Gentile m.fl.
- 267 Weiss m.fl.
- 268 Swingle, Mari, *i-Minds: How Cell Phones, Computers, Gaming, and Social Media are Changing Our Brains, and the Evolution of Our Species*, New Society Publishers 2016 s 108–112.
- 269 Ibid., s 54 ff.
- 270 Ibid., s 41.
- 271 Ibid., s 88.
- 272 Ibid., s 42.
- 273 Ibid., s 101.
- 274 Ibid., s 104–105.
- 275 <https://www.psychiatry.org/news-room/apa-blogs/apa-blog/2016/07/can-you-be-addicted-to-the-internet>.
- 276 <http://www.who.int/features/qa/gaming-disorder/en/>.

Smartpiller och partypiller

- 277 Schwarz 2016 s 35.
- 278 Smith, Elizabeth och Farah, Martha J., Are Prescription Stimulants »Smart Pills«? The Epidemiology and Cognitive Neuroscience of Prescription Stimulant Use by Normal Healthy Individuals, *Psychological Bulletin* nr 5 2011.
- 279 Medicinerna har en positiv påverkan i ungefär hälften av de 23 studier som forskarna granskar och ingen effekt alls i de andra. Störst effekt har substanserna om det förflyter en längre tid, till exempel en vecka, mellan inlärningsstillfället och kunskapskontrollen. (Smith och Farah s 727.)
- 280 Smith och Farah s 727.
- 281 Forskarna granskar också medicinernas effekt på den kognitiva kontrollen, alltså förmågan att styra sitt agerande i situationer där den instinktiva reaktionen inte är den bästa. Det kan till exempel handla om att man i en serie av ord som anknyter till ett visst ämne lätt läser fel på ord som avviker. I serien GRAN SKOG TALL GRÖN TRÅD skulle det sista ordet då ofta bli TRÅD för personer med lägre förmåga till kognitiv kontroll. De 13 studier som forskarna granskar har blandade resultat. De flesta visar att medicinerna inte ger någon effekt alls, men några visar på en viss effekt. Även här är de personer som får störst effekt de som har fått sämst resultat när

- testerna gjordes efter intag av placebo, alltså personer som mycket väl kan ha odiagnostiserad adhd. (Smith och Farah s 731.)
- 282 Smith och Farah s 735.
- 283 Ibid.
- 284 Ibid.
- 285 <https://www.fass.se/LIF/healthcarefacts;jsessionid=vPuXrZqhWodWoh5HzDiPJO1QjcorW9AznGSpist4EoJBjCZJphm7!1938605630?docId=18339&userType=o>
- 286 Den som har en adhd-diagnos får dispens och kan tävla med medicin i kroppen. Riksidrottsförbundet hanterar flera sådana ansökningar varje vecka, enligt Åke Andrén Sandberg, Riksidrottsförbundet (telefonintervju 21 april 2017).
- 287 <https://phylogenomics.blogspot.se/2008/04/what-is-so-bad-about-brain-doping.html>.
- 288 Schwarz 2016 s 225.
- 289 Thielmann, B., *Doping am Arbeitsplatz — DAK Gesundheitsreport 2009* s 60.
- 290 Schwarz 2016 s 161.
- 291 Smith och Farah s 723.
- 292 Ibid.
- 293 Sollman M.J. m.fl., Detection of Feigned ADHD in College Students, *Psychological Assessment* juni 2010.
- 294 Lennen-Merckx, Josefin och Olsson, Jonas, Studenter dopar sig för att få toppbetyg, SVT/Nyheter 7 mars 2013, <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/studenter-dopar-sig-for-att-fa-toppbetyg>.
- 295 *Convention on Psychotropic Substances, 1971*, United Nations.
- 296 Statistik från Jacob Carlborg, NFC hos polisen 7 juni 2018 och 8 juni 2018.
- 297 Nationellt forensiskt centrum, NFC.
- 298 *Felanvändning av metylfenidat*, Socialstyrelsen 2018, s 14.
- 299 Inte alla adhd-mediciner är dyra. Priset går ner när patenten går ut och marknaden öppnas för kopior (generika).
- 300 Braanen Sterri, Aksel och Moen, Ole Martin, En pille for bedre konsentrasjon, *Universitas* 12 feb 2013.
- 301 Sterri och Moen.
- 302 Lakhan, Shaheen och Kirchgessner, Annette, Prescription Stimulants in Individuals with and without Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Misuse, Cognitive Impact, and Adverse Effects, *Brain and Behavior* september 2012.
- 303 Rapoport J.L. m.fl., Dextroamphetamine. Its Cognitive and Behavioral Effects in Normal and Hyperactive Boys and Normal Men, *Archives of General Psychiatry* 1980.

Reklamen

- 304 *Peter & ADHD*, Shire 2014.
- 305 Se <https://www.jumohealth.com/products>
- 306 Läkemedelslagen 2015:315 och Läkemedelsverkets föreskrifter 2009:6.
- 307 Ritalin, Helps Relieve Fatigue and Apathy Quickly, CIBA 1970.

- 308 <https://s-media-cache-ako.pinning.com/originals/04/00/b3/0400b3af28b4627e3d41b4edaf4bedoc.gif>.
- 309 Singh, Ilina, Not just Naughty. 50 Years of Stimulant Drug Advertising, i: Tone, A. och Siegel Watkins, E. (red.), *Medicating modern America*, New York University Press 2007.
- 310 Se <http://prescriptiondrugs.procon.org/files/1-prescription-drugs-images/ritalin-1971.gif>.
- 311 Angell s 3.
- 312 Ibid.
- 313 Singh s 149.
- 314 Schwarz 2013.
- 315 Diller, Laurence, An End Run to Marketing Victory, *Salon.com* 18 oktober 2001.
- 316 <http://images.huffingtonpost.com/2014-08-18-ADHDAD3.jpeg>.
- 317 Schwarz 2013.
- 318 Ibid.
- 319 *Schoolwork that matches his intelligence*, Shire 2005.
- 320 Läkemedelslagen 2015:315 och Läkemedelsverkets föreskrifter 2009:6.
- 321 Cialdini, Robert, *Påverkan – teori och praktik*, Liber 2005.
- 322 *ADHD – när vardagen är kaos*, Janssen-Cilag 2004.
- 323 *ADHD försvinner inte när skoldagen är slut*, Janssen-Cilag 2004.
- 324 *ADHD Vägledning för föräldrar och anhöriga*, Novartis 2005.
- 325 *En liten bok om ADHD*, Novartis 2006.
- 326 Ibid.
- 327 *Till dig som får behandling med Strattera*, Eli Lilly 2004 och 2009.
- 328 Schwarz 2016 s 188.
- 329 Schwarz 2016 s 182, 188.
- 330 <http://static6.businessinsider.com/image/52af49fc6bb3f7f42c43dd6a-960/adam%20levine%20adhd%202.jpg>
- 331 Schwarz 2016 s 188.
- 332 »Ökad kunskap och tidiga stödinsatser viktigt vid ADHD«, annons i bilagan Barn & Unga, *Svenska Dagbladet* i juni 2016. I annonsen syns tre glada barn och en pappa med tredagarsstubb. I texten citeras en representant för Shire: »Forskning som har publicerats i den vetenskapliga tidskriften *The Lancet* visar att individer med ADHD har en högre risk att dö i förtid än individer som inte har ADHD. Odiagnostiserad och otillräckligt behandlad ADHD kan få stora konsekvenser för individens livssituation.« Vilken forskning som avses och vem som har beställt och betalat den framgår inte. Annonsen är en av få som har kritiserats av Läkemedelsverkets marknadsföringsgranskare under årens lopp. I ett brev till Shire 17 juni 2016 konstaterar verkets representant Anders Ullerås att annonsen är publicerad i en bilaga till »en av Sveriges största dagstidningar«, underförstått är att den därmed riktas till allmänheten. Därpå skriver Ullerås att annonstexten enligt verket kan ge läsaren uppfattningen att läkemedel i många fall är nödvändigt för att behandla adhd. Behandlingen framställs, skriver han, som särskilt angelägen eftersom

- individer med adhd enligt bolaget löper högre risk att dö i förtid. Shire svarar den 29 juni 2016 att man »noggrant övervägt de invändningar Läkemedelsverket har gjort och fattat beslut om att fortsättningsvis inte använda annonsen eller annonser med innehåll liknande det som Läkemedelsverket har ifrågasatt«. Shires representant skriver också att bolaget har påbörjat en genomgång för att säkerställa att en liknande situation inte upprepas. Efter Shires svar avskriver Läkemedelsverket ärendet den 12 juli 2016.
- 333 Se https://static01.nyt.com/newsgraphics/2013/12/02/adhd-ad-viewer/31bb6501d6b6864837ca307be586668fcd911bbo/img/ad_divorced_2x.jpg.
- 334 Att det dröjde så länge innan någon medicin för vuxna godkändes berodde på biverkningarna i form av påverkan på blodtryck och puls, som anses mer riskfyllda för vuxna än för barn. Men redan innan dess var det möjligt för läkare att skriva ut adhd-medicin till vuxna efter licens från Läkemedelsverket.
- 335 <https://lakemedelsverket.se/upload/halso-och-sjukvard/behandlingsrekommendationer/godkanda-lakemedel-adhd-behandling.pdf>.
- 336 *Till dig som får behandling med Strattera*, Eli Lilly 2009.
- 337 Ibid.
- 338 Mintzes, Barbara, Advertising of Prescription-Only Medicines to the Public: Does Evidence of Benefit Counterbalance Harm, *Annual Review of Public Health*, 2012:33.
- 339 Ibid.
- 340 Tjänsteanteckning Läkemedelsverket diariennr 25:2011/502575 110815, brev från Läkemedelsverket till Janssen 30 mars 2012.
- 341 Regeringens proposition 2005/06:70, *Ändringar i läkemedelslagstiftningen m.m.*, s 208. Tillgänglig på: <https://data.riksdagen.se/fil/6DE3A2F4-F24A-41BC-A43E-CE6FBE5D3EDB>.
- 342 Mål C-316/09.
- 343 Ibid.
- 344 Mål C-62/09.
- 345 LIF:s granskningsystem har två instanser, IGN (Informationsgranskningsnämnden) och den högre instansen NBL (Nämnden för bedömning av läkemedelsinformation).
- 346 Eli Lilly fälldes 2013 för att ha marknadsfört Strattera på en konferens riktad till vårdpersonal. Montern placerades i konferenshallen så att även andra än konferensdeltagarna kunde se den. Dessutom fälldes bolaget för att i montertexterna ha feltolkat viss forskning. Förseelsen ansågs allvarlig och Eli Lilly fick böta 140 000 kr (<http://www.lif.se/etik/ign-och-nbl/detaljer/?id=1196>). I det andra fallet, från 2011, fälldes Evolan, som tillverkar den generiska medicinen Medikinet, för att på sin hemsida ha marknadsfört preparatet mot allmänheten och dessutom presenterat det som en medicin för vuxna, vilket det inte var godkänt för. Evolan fick betala 90 000 kronor i böter (<http://www.lif.se/etik/ign-och-nbl/detaljer/?id=930>).
- 347 Brev från Novartis Sverige till Läkemedelsindustriföreningens högre in-

- stans, Nämnden för bedömning av läkemedelsinformation 11 januari 2018.
- 348 Brev från Shire Sverige till Läkemedelsindustriföreningens informationsgranskningsnämnd 27 november 2017.
- 349 Brev från Shire Sweden till Nämnden för bedömning av läkemedelsinformation 12 januari 2018.
- 350 Nämnden för bedömning av läkemedelsinformation, yttrande i ärende 1049/17 den 10 april 2018.
- 351 Mejl från Läkemedelsverket 14 december 2017 och 18 december 2017.
- 352 Förvaltningslag 2017:900, tillgänglig på: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forvaltningslag-2017900_sfs-2017-900.

Läkarna

- 353 *Från prodrug-teknologi till klinik*, konferensprogram 2014, Shire.
- 354 Fram till en bit in på 2015 bjöd Shire på hälften av kostnaden för resan och ibland även på kostnaden för hotell. Efter det fick deltagarnas arbetsgivare, i enlighet med en överenskommelse mellan branschen och sjukvården, betala hela kostnaden för resa och hotell.
- 355 DeJong, Colette m.fl., Pharmaceutical Industry – Sponsored Meals and Physician Prescribing Patterns for Medicare Beneficiaries. *JAMA Internal Medicine* 2016;176(8):1114-10. doi:10.1001/jamainternmed.2016.2765.
- 356 Elvanse (lisdexamfetamindimesylat) – ny ADHD-behandling för barn och ungdomar, pressmeddelande Shire 19 december 2013.
- 357 Zielinski, Paula, Läkare tar inte på sig skulden, *Helagotland.se* 20 april 2013, <http://www.helagotland.se/nyheter/lakare-tar-inte-pa-sig-skulden-8506968.aspx>.
- 358 2018 var det 8,3 procent av de gotländska pojkarna i åldern 10-17 år som medicinerade mot adhd. Det innebär att många kommuner nu har dragit förbi Gotland på denna lista. Se *Regionala skillnader år 2017 i uttag av adhd-läkemedel bland barn*, Socialstyrelsen 2018.
- 359 *Information om Elvanse (lisdexamfetamindimesylat) – ett nytt läkemedel för behandling av ADHD*, Shire 2014.
- 360 Ibid.
- 361 Ibid.
- 362 Statistikdatabas för läkemedel, Socialstyrelsen. Förskriften lisdexamfetamin 2014–2017.
- 363 *Nytt godkänt läkemedel*, Janssen-Cilag 2007.
- 364 Novartis 2010.
- 365 *Strattera – från tidig morgon till sen kväll*, Eli Lilly 2010.
- 366 *För vuxna patienter som förskrivits Strattera® (atomoxetin). Att starta och hålla koll på behandlingsresan – ett samtalsstöd för dig som behandlare*, Eli Lilly 2014.
- 367 Ibid.
- 368 Hoogman, Martine m.fl., Subcortical Brain Volume Differences in Participants with Attention Deficit Hyperactivity Disorder in Children and

- Adults: a Cross-Sectional Mega-Analysis, *The Lancet Psychiatry* februari 2017.
- 369 New York Times har granskat en av de mest respekterade tidskrifterna inom adhd-fältet, *The Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, och sett hur antalet helsidesannonser för adhd-medicin där har ökat från noll i början av 90-talet till ungefär hundra om året tio år senare. (Schwarz, Alan, *The Selling of Attention Deficit Disorder*, *New York Times* den 14 december 2013.)
- 370 *Dagens Medicin* 7 december 2016, 15 mars 2017 m.fl. datum.
- 371 Siffror från Socialstyrelsen 5 oktober 2017.
- 372 *Läkemedelsverkets föreskrifter om marknadsföring av humanläkemedel*, LVFS 2009:6. Tillgänglig på: https://lakemedelsverket.se/upload/lvfs/LVFS_2009-6.pdf.
- 373 Beslut i anmälningssärende Dnr W1440/13, LIF 31 oktober 2013. Tillgänglig på: <http://www.lif.se/etik/ign-och-nbl/detaljer/?id=752>
- 374 Beslut i anmälningssärende Dnr W823/2006, LIF 23 augusti 2006. Tillgänglig på: <http://www.lif.se/etik/ign-och-nbl/detaljer/?id=126>
- 375 Frances s 95.

Experterna

- 376 Meffert, J.J., Key opinion leaders: Where they Come From and How that Affects the Drugs You Prescribe, *Dermatologic Therapy* 22(3):262-8 maj 2009.
- 377 Schwarz 2016 s 114.
- 378 Schwarz 2013.
- 379 Alan Schwarz har beskrivit hur Eli Lilly, tillverkaren av Strattera, inför lanseringen av adhd för vuxna knöt till sig Joseph Biederman och ytterligare några av adhd-världens frontfigurer. Gruppen fick pengar för att skapa ett nätverk som kallades National Alliance for the Advancement of ADHD Care. Uppdraget var att lära läkare inom primärvården hur de skulle identifiera vuxna med adhd så att de kunde skriva ut Strattera till dem (Schwarz 2016 s 182).
- 380 <http://attention.se/om-oss/var-verksamhet/historik/>.
- 381 <http://www.russellbarkley.org/factsheets/adhd-facts.pdf>.
- 382 Schwarz 2016 s 116.
- 383 International Consensus Statement on ADHD 2002, *Clinical Child and Family Psychology Review* juni 2002.
- 384 Ibid.
- 385 Ibid.
- 386 Bergeå, Nils, Experter har kopplingar till läkemedelsindustrin, *Svensk Farmaci* 7 okt 2013.
- 387 *Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016 s 68.
- 388 Bjärvall, Katarina, Forskare på dubbla stolar, *Publikt* 16 september 2014.
- 389 Petersson, Claes, Läkarnas dubbelspel, *Aftonbladet* 30 september 2011.
- 390 Ahn, Rosa m.fl., Financial Ties of Principal Investigators and Randomized Controlled Trial Outcomes, Cross Sectional Study, *BMJ* 2017; 356.
- 391 <http://www.socialstyrelsen.se/padjupet-podd>.

- 392 Malmberg, Kerstin, *ADHD och utagerande beteende* 2016.
- 393 <http://www.lif.se/etik/oppen-rapportering-av-vardeoverforingar/>.
- 394 Mats Johnsons bisyssleredovisning, Västra götalandregionen 7 december 2017.
- 395 Mats Johnsons bisyssleredovisningar 25 juni 2018.
- 396 Newcorn, J., Johnson, M. m.fl., Extended-release Guanfacine Hydrochloride in 6–17-Year Olds with ADHD: a Randomised-Withdrawal Maintenance of Efficacy Study, *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 57:6 (2016), pp 717–728.
- 397 Ibid.
- 398 <http://essence2018.se/sponsor-exhibitors/>, hämtad 1 juni 2018.
- 399 *God forskningssed*, Vetenskapsrådet 2017.
- 400 *Säkra och effektiva läkemedel* (RiR 2016:9), granskningsrapport, Riksrevisionen 2016.
- 401 <https://lagen.nu/1974:152>.
- 402 Lag (1994:260) om offentlig anställning, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1994260-om-offentlig-anstallning_sfs-1994-260.
- 403 Högskolelag (1992:1434), 3 kap 7 par. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskolelag-19921434_sfs-1992-1434
- 404 Lindblom, Jonas och Qaderi, Josef, Massmedias hantering av vetenskaplig kritik mot Ritalin, Concerta och Strattera: Ett socialkonstruktionistiskt perspektiv på psykofarmaka, *Sociologisk forskning* nr 3 2017.

Lobbyisterna

- 405 *Attention Deficit Disorder Association* och *Children & Adults with ADHD*.
- 406 Blondinbella: »ADHD är min superkraft«, *Samhall Story* 24 mars 2015.
- 407 <http://attention.se/om-oss/var-verksamhet/historik/>.
- 408 <http://attention.se/om-oss/var-verksamhet/>.
- 409 <http://attention.se/varaprojekt/avslutade-projekt/tjejgrupper/>.
- 410 <https://jagharadhd.se/>.
- 411 <http://attention.se/2017/10/uppmarksamma-npf-hos-aldre/>
- 412 *En liten bok om ADHD*, Novartis 2006. *ADHD. Vägledning för föräldrar och anhöriga*, Novartis 2005. *Vilja. En skrift om tjejer och ADHD*, Novartis 2012.
- 413 Attentions årsredovisning 2003, intervju med ordförande Anki Sandberg 16 augusti 2018.
- 414 <https://interactivepdf.uniflip.com/2/35014/1087101/pub/document.pdf>, <https://interactivepdf.uniflip.com/2/35014/1082997/pub/document.pdf>, NPF-forum program 2009. NPF-forum program 2012. NPF-forum program 2016, <http://lif.se/etik/samarbetsdatabaser/intresseorganisationer/?id=5360>.
- 415 Mejlväxling med Anki Sandberg 31 augusti 2018.
- 416 <http://www.adhd-federation.org/adhd-world-federation/short-history-on-adhd/>.
- 417 <http://www.adhd-federation.org/congresshistory/adhdcongress2007/>,

- <http://www.adhd-federation.org/congresshistory/adhdcongress2009/>,
<http://www.adhd-federation.org/congresshistory/adhdcongress2011/>,
<http://www.adhd-federation.org/congresshistory/adhdcongress2013/>,
<http://www.cpo-media.net/ADHD/Final2017/HTML/index.html#50>.
418 http://www.adhd-federation.org/fileadmin/user_upload/PDFs/Rohde_biosketch.pdf,
http://www.adhd-federation.org/fileadmin/user_upload/PDFs/Buite-laar_Biosketch.pdf,
http://www.adhd-federation.org/fileadmin/user_upload/PDFs/Faraone_biosketch.pdf,
http://www.adhd-federation.org/fileadmin/user_upload/PDFs/Quinn_biosketch.pdf.
419 <https://chadd.org/about-adhd/overview/>.

Makthavarna

- 420 UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *Concluding Observations on the Fifth Periodic Report of Sweden*, 6 March 2015.
421 Mejl från Socialdepartementet 24 augusti 2017.
422 *Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016.
423 *Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016 s 9.
424 *Läkemedelslagen 2015*:315.
425 *Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016 s 16, s 59.
426 *Adhd – diagnostik och behandling, vårdens organisation och patientens delaktighet*, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) 2013.
427 *Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016 s 16.
428 Ibid., s 5.
429 Ibid., s 16.
430 Ibid., s 56.
431 Ibid., s 29.
432 Ibid., s 10.
433 Lundh A. mfl., Industry Sponsorship and Research Outcome, *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2017, Issue 2. Art. No.: MR000033. DOI: 10.1002/14651858.MR000033.pub3.
434 *Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016 s 23.
435 Ibid., s 21.
436 Ibid., s 10.
437 Mejl från Socialstyrelsen 16 juni 2017.
438 Ylva Ginsbergs deklARATION för bedömning av jäv, Socialstyrelsen 4 augusti 2017.
439 Polyzoï, M., m.fl., Estimated Prevalence and Incidence of Diagnosed ADHD and Health Care Utilization in Adults in Sweden – a Longitudinal Population-Based Register Study, *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 2018; 14: 1149–1161.
440 Ibid.

- 441 *Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016 s 60.
- 442 Bland annat försöker de räkna på om antalet publicerade positiva studier är fler eller ungefär lika många som de negativa. Om flertalet studier är positiva är det enligt SBU ett tecken på att det finns opublicerade studier som läkemedelsindustrin har valt bort. (*Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016 s 62.)
- 443 Ibid., s 62.
- 444 För 45 000 kronor kan en delegation från ett bolag sätta sig ner i en och en halv timme med en expertgrupp från Läkemedelsverket för att få en bedömning av till exempel förhandsutsikterna för ett visst läkemedel. Men en ännu större intäktskälla för verket är hanteringen av läkemedelsbolagens ansökningar om att få mediciner godkända. En ansökan för den svenska marknaden kostar 500 000 kronor.
- 445 *Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016 s 10.
- 446 *Läkemedel vid adhd – behandlingsrekommendation*, Läkemedelsverket 2016.
- 447 <https://lakemedelsverket.se/overgripande/Om-Lakemedelsverket/Sa-finansieras-Lakemedelsverket/>.
- 448 *Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016 s 5.
- 449 Ibid., s 51–52.
- 450 Ibid., s 14.
- 451 *Klinisk prövning av långtidsverkande metylfenidat mot uppmärksamhetsstörning med hyperaktivitet (ADHD) hos kriminella med amfetaminberoende, »Håga-projektet«*, Socialstyrelsen.
- 452 *Säkra och effektiva läkemedel*, Riksrevisionen 2016 s 35–36.

Det franska spåret

- 453 Kovess, V. m.fl., Psychotropic medication use in French children and adolescents, *Journal of Child and Adolescent Psychopharmacology*, mars 2015.
- 454 Smith s 153.
- 455 *International Association for Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions (IACAPAP)*.
- 456 Frankrike förbjuder barnaga, *Dagens Nyheter* 1 december 2018.
- 457 Mejl från Bruno Falissard 1 oktober 2018.
- 458 *A 14-Month Randomized Clinical Trial of Treatment Strategies for Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder*, The MTA Cooperative Group, American Medical Association 1999.
- 459 Hirvikoski, T., m.fl., Psykoterapi – ett komplement till läkemedel vid ADHD hos vuxna, *Läkartidningen* nr 11 2010, http://www.lakartidningen.se/Old-WebArticlePdf/1/13975/LKT1011s756_759.pdf.

Koncentrationen

- 460 Odenbring, Y., m.fl., The Many Faces of Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Unruly Behaviour in Secondary School and Diagnostic Solutions. *Power and Education*, 9(1) 2017, 51–64.
- 461 Marryat, Louise m.fl., Primary Schools and The Amplification of Social Dif-

- ferences in Child Mental Health: a Population-Based Cohort Study, *Journal of Epidemiology & Community Health* 2017.
- 462 Statistikdatabas för läkemedel, Socialstyrelsen. Förskriften lisdexanfeta-
min 2014–2017.
- 463 Frances s 32.
- 464 Smith s 116.
- 465 Schwarz 2016 s 111.
- 466 Ibid.
- 467 *American Professional Society of ADHD and Related Disorders.*
- 468 Schwarz 2016 s 111.
- 469 Mejl från Roger Griggs 29 november 2017.
- 470 Föräldrar vill slippa barndiagnoser, *Dagens Nyheter*/TT 5 maj 2018.
- 471 Hallerstedt, Gunilla (red.), *Diagnosens makt: Om kunskap, pengar och lidande*, Daidalos 2006 s 40.
- 472 Bäfverfeldt J. (red.), *Håller vi på att förvandla livet till en sjukdom?* Kunskaps-
centrum för jämlik vård, Volante 2014. Citerad i: *Adhd – etiska utmaningar*,
Statens medicinsk-etiska råd 2015, s 119.
- 473 Timimi, Sami, Children's Mental Health in the Era of Globalisation: Neo-
Liberalism, Commodification, McDonaldisation, and the New Challenges
They Pose. I: Olisah, Victor (red.), *Essential Notes in Psychiatry*, InTech 2012, s
414.
- 474 Ibid., s 419, 433.
- 475 Ibid., s 421.
- 476 Hinshaw och Scheffler s 159, 164.
- 477 Ibid.

Källor

- A 14-Month Randomized Clinical Trial of Treatment Strategies for Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder*, The MTA Cooperative Group, American Medical Association 1999
- ADHD – diagnostik och behandling, vårdens organisation och patientens delaktighet*, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) 2013
- ADHD – etiska utmaningar*, Statens medicinsk-etiska råd 2015
- ADHD – när vardagen är kaos*, Janssen-Cilag 2004
- ADHDA brief history*, Shire 2012
- ADHD försvinner inte när skoldagen är slut*, Janssen-Cilag 2004
- ADHD Vägledning för föräldrar och anhöriga*, Novartis 2005
- ADHD är min superkraft, *Samhall Story* 24 mars 2015
- Ahn, Rosa m.fl., Financial Ties of Principal Investigators and Randomized Controlled Trial Outcomes, Cross Sectional Study, *BMJ* 2017; 356
- Angell, Marcia, *The Truth About Drug Companies*, Random House 2005
- Attentions årsredovisning 2003
- Atterstam, Inger, Vetenskapsstriden där allt gick fel, *Svenska Dagbladet* 22 maj 2005
- Barnsjukvården – vårdkedjan för adhd och diabetes*, Projektrapport nr 6/2016, Landstingsrevisorerna
- Bergeå, Nils, Experter har kopplingar till läkemedelsindustrin, *Svensk Farmaci* 7 okt 2013
- Bjärvall, Katarina
- Forskare på dubbla stolar, *Publikt* 16 september 2014
 - Jakten på Pikachu hotar våra sinnen, *Dagens Nyheter* 20 augusti 2016
 - Bjärvall svarar om Pokémon Go, *Dagens Nyheter* 2 september 2016
- Björkenstam, E., m.fl., Childhood Adversity and Psychiatric Disorder in Young Adulthood, *Journal of Psychiatric Research* nr 77 2016

- Bradley, Charles, The Behavior of Children Receiving Benzedrine, *American Journal of Psychiatry*.1937; (94):577-81
- Brus kan hjälpa barn med adhd, Lunds universitet/Nyheter 28 september 2016
- Bäfverfeldt J. (red.), *Håller vi på att förvandla livet till en sjukdom?* Kunskapscentrum för jämlik vård, Volante 2014
- Carlberg, Ingrid
 - *Pillret – en berättelse om depressioner och doktorer, forskare och Freud, människor och marknader*, Norstedts 2008
 - *En diagnos det stormat kring – adhd i ett historiskt perspektiv*, Socialstyrelsen 2014
- Center for Substance Abuse Research/Ritalin, <http://www.cesar.umd.edu/cesar/drugs/ritalin.asp>
- Cialdini, Robert, *Påverkan – teori och praktik*, Liber 2005
- Conrad, Peter och Bergey, Meredith, The Impending Globalization of ADHD, *Social Science & Medicine*, nr 122 2014
- Convention on Psychotropic Substances, 1971*, United Nations, tillgänglig på: https://www.unodc.org/pdf/convention_1971_en.pdf
- Cooper, J.E. m.fl., Cross-national Study of the Mental Disorders: Some Results from the First Comparative Investigation, *American Journal of Psychiatry* 125 1969
- Currie, Janet m.fl., Do stimulant Medication Improve Educational and Behavioral Outcomes for Children with ADHD?, *Journal of Health Economics*, maj 2014
- DeJong, Colette m.fl., Pharmaceutical Industry – Sponsored Meals and Physician Prescribing Patterns for Medicare Beneficiaries. *JAMA Internal Medicine* 2016;176(8):1114-10. doi:10.1001/jamainternmed.2016.2765
- Diller, Laurence, An End Run to Marketing Victory, *Salon.com* 18 oktober 2001
- Dimitri A. Christakis m.fl., Early Television Exposure and Subsequent Attentional Problems in Children, *Pediatrics* april 2004
- Doshi, Jalpa m.fl., Economic Impact of Childhood and Adult Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder in the United States, *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry* oktober 2012
- Dunkels, Elza och Kardefelt-Winther, Daniel, Pokémon Go hotar knappast barnens hälsa, *Dagens Nyheter* 26 augusti 2016
- Dålig luft kan ge adhd och sämre impulskontroll, *Energi & miljö* nr 10 2018

- Eklund, Hanna, Verksamhetschef slår larm efter adhd-explosion, *SVT nyheter/Västmanland*, 18 februari 2014
- Elvanse (lisdexamfetamindimesylat) – ny ADHD-behandling för barn och ungdomar, pressmeddelande Shire 19 december 2013
- En liten bok om ADHD*, Novartis 2006
- Engström, Ingemar och Gustavsson, Torgny, Orimligt många behandlas med läkemedel för adhd, *Dagens Nyheter* 27 juli 2016
- Fass.se
- Felanvändning av metylfenidat*, Socialstyrelsen 2018
- Frances, Allen, *Saving Normal*, William Morrow 2013
- Frankrike förbjuder barnaga, *Dagens Nyheter* 1 december 2018
- Från prodrug-teknologi till klinik*, konferensprogram 2014, Shire
- För vuxna patienter som förskrivits Strattera® (atomoxetin). Att starta och hålla koll på behandlingsresan – ett samtalsstöd för dig som behandlare*, Eli Lilly 2014
- Förskrivning av adhd-läkemedel 2015 – trender och prognos av utvecklingen*, Socialstyrelsen 2016
- Förskrivning av adhd-läkemedel 2016 – utvecklingen av incidens och prevalens*, Socialstyrelsen 2017
- Föräldrar vill slippa barndiagnoser, *Dagens Nyheter/TT* 5 maj 2018
- Gentile, Douglas m.fl., Video Game Playing, Attention Problems, and Impulsiveness: Evidence of Bidirectional Causality, *Psychology of Popular Media Culture* 2012
- God forskningssed*, Vetenskapsrådet 2017
- Goodman, R. m.fl., A twin study of hyperactivity–II. The Aetiological Role of Genes, Family Relationships and Perinatal Adversity, *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 1989
- Hallerstedt, Gunilla (red.), *Diagnosens makt: Om kunskap, pengar och lidande*, Daidalos 2006
- Hallowell, Edward och Ratey John, *Driven to Distraction*, Anchor Books 2011 (första upplagan 1994)
- Harrington, Rebecca, Does Artificial Food Coloring Contribute to ADHD in Children? *Scientific American* 27 april 2015
- Hinshaw, Stephen och Scheffler, Richard, *The ADHD Explosion: Myths, Medication, Money and Today's Push for Performance*, Oxford University Press 2014
- Hirvikoski, T., m.fl., Psykoterapi – ett komplement till läkemedel vid ADHD hos vuxna, *Läkartidningen* nr 11 2010, http://www.lakartidningen.se/OldWebArticlePdf/1/13975/LKT1011s756_759.pdf.

- Hjern, Anders m.fl., Social Adversity Predicts ADHD-medication in School Children – A National Cohort Study, *Acta Paediatrica*, december 2009
- Hjärnguiden.se
- Hjörne, Eva och Säljö, Roger, *Att platsa i en skola för alla*, Studentlitteratur 2013
- Hoffmann, Heinrich, *Julbocken eller Pelle Snusk – lustiga historier och roliga bilder*, Gidlunds 1979
- Holmqvist, Mikael, *Djursholm: Sveriges ledarsamhälle*, Atlantis 2015
- Hoogman, Martine m.fl., Subcortical Brain Volume Differences in Participants with Attention Deficit Hyperactivity Disorder in Children and Adults: A Cross-Sectional Mega-Analysis, *The Lancet Psychiatry* februari 2017
- Hysing, M. m.fl., Association Between Sleep Problems and Symptoms of Attention Deficit Hyperactivity Disorder in Adolescence: Results From a Large Population-Based Study, *Behavioral Sleep Medicine*, 14, 550-564
- Högskolelagen (1992:1434)
- ICD-10-SE: *Internationell statistisk klassifikation av sjukdomar och relaterade hälsoproblem*, Socialstyrelsen
- ICD-10: *The International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems*, WHO
- Indikationsglidning – att sikta brett och träffa snett, *Vetenskap & Praxis*, SBU mars 2012
- Information om Elvanse (lisdexamfetamindimesylat) – ett nytt läkemedel för behandling av ADHD*, Shire 2014
- International Consensus Statement on ADHD 2002, *Clinical Child and Family Psychology Review* juni 2002
- Jacobs, Alan, The Lost World of Benzedrine, *The Atlantic* 15 april 2012
- Klinisk prövning av långtidsverkande metylfenidat mot uppmärksamhetsstörning med hyperaktivitet (ADHD) hos kriminella med amfetaminberoende*, »Håga-projektet«, Socialstyrelsen
- Ko CH m.fl., Predictive Values of Psychiatric Symptoms for Internet Addiction in Adolescents: a 2-year Prospective Study, *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine* 2009 Oct;163(10):937-43. doi: 10.1001/archpediatrics.2009.159
- Kovess, V. m.fl., Psychotropic medication use in French children and adolescents, *Journal of Child and Adolescent Psychopharmacology*, mars 2015

- Kunskapen om att hjärnan är formbar bidrar till barns kämparanda, *hjärnfonden.se* 8 december 2016
- Lagen om offentlig anställning (1994:260)
- Lakhan, Shaheen och Kirchgessner, Annette, Prescription Stimulants in Individuals With and Without Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Misuse, Cognitive Impact, and Adverse Effects, *Brain and Behavior* september 2012
- Lambert, Craig, Deep into Sleep, *Harvard Magazine* juli/augusti 2005
- Lange, Klaus m.fl., The History of Attention Deficit Hyperactivity Disorder, *ADHD Attention Deficit and Hyperactivity Disorders*. 2 (4): 241–55
- Laufer, Maurice m.fl., Hyperkinetic Impulse Disorder in Children's Behavior Problems, *Psychosomatic Medicine* 1957
- Laufer, Maurice och Denhoff, Eric, Hyperkinetic Behavior Syndrome in Children, *Journal of Pediatrics* 1957
- Lennen-Merckx, Josefin och Olsson, Jonas, Studenter dopar sig för att få toppbetyg, SVT/Nyheter, <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/studenter-dopar-sig-for-att-fa-toppbetyg>
- Lillard, Angeline och Peterson, Jennifer, The immediate impact of different types of television on young people's attention, *Pediatrics*, oktober 2011
- Lindblom, Jonas och Qaderi, Josef, Massmedias hantering av vetenskaplig kritik mot Ritalin, Concerta och Strattera: Ett socialkonstruktionistiskt perspektiv på psykofarmaka, *Sociologisk forskning* nr 3 2017
- Lundh A. mfl., Industry Sponsorship and Research Outcome, *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2017, Issue 2. Art. No.: MR000033. DOI: 10.1002/14651858.MR000033.pub3
- Läkemedel vid adhd – behandlingsrekommendation, Läkemedelsverket, 2016
- Läkemedelslagen (2015:315)
- Läkemedelsverkets föreskrifter om marknadsföring av humanläkemedel, LVFS 2009:6
- Marryat, Louise m.fl., Primary Schools and the Amplification of Social Differences in Child Mental Health: a Population-based Cohort Study, *Journal of Epidemiology & Community Health* 2017; 72: 27-33
- Mattsson, Kristina, *Välfärdsfabriken: Om arbetets mening och gränslös kontroll*, Leopard 2014

- Meffert, J.J., Key opinion leaders: Where they Come From and How that Affects the Drugs You Prescribe, *Dermatologic Therapy* 22(3):262-8 maj 2009
- Mental health, resilience and inequalities*, World Health Organization (WHO) Europe 2009
- MINI-D 5: *Diagnostiska kriterier enligt DSM-5*, American Psychiatric Association (översättning Jörgen Herlofson), Pilgrim Press
- Mintzes, Barbara, Advertising of Prescription-Only Medicines to the Public: Does Evidence of Benefit Counterbalance Harm, *Annual Review of Public Health*, 2012:33
- Newcorn, J., Johnson, M. m.fl., Extended-release Guanfacine Hydrochloride in 6–17-Year Olds with ADHD: a Randomised-Withdrawal Maintenance of Efficacy Study, *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 57:6 (2016), pp 717–728
- Nilholm, Claes, *Barn och elever i svårigheter*, Studentlitteratur 2012
- NPF-forum program 2009
- NPF-forum program 2012
- NPF-forum program 2016
- Nytt godkänt läkemedel*, Janssen-Cilag 2007
- Odenbring, Y., m.fl., The Many Faces of Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Unruly Behaviour in Secondary School and Diagnostic Solutions. *Power and Education*, 9(1) 2017, 51–64
- Olson, Lars (red), *Hjärnan*, Karolinska Institutet University Press 2007
- Persson, Petra och Rossin-Slater, Maya, *Family Ruptures, Stress, and the Mental Health of the Next Generation*, American Economic Review 2016
- Peter & ADHD*, Shire 2014
- Petersson, Claes, Läkarnas dubbelspel, *Aftonbladet* 30 september 2011
- Polanczyk, Guilherme m.fl., The Worldwide Prevalence of ADHD: A Systematic Review and Metaregression Analysis, *American Journal of Psychiatry* juni 2007
- Polyzoi, M., m.fl., Estimated Prevalence and Incidence of Diagnosed ADHD and Health Care Utilization in Adults in Sweden – A Longitudinal Population-Based Register Study, *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 2018; 14: 1149–1161
- Rapoport J.L. mfl., Dextroamphetamine. Its Cognitive and Behavioral Effects in Normal and Hyperactive Boys and Normal Men, *Archives of General Psychiatry* 1980
- Regeringens proposition 2005/06:70, ändringar i läkemedelslagstiftningen m.m.

- Regeringsformen (1974:152)
- Regional statistik – din kommun i siffror: Danderyd, <http://www.ekonomifakta.se/Fakta/Regional-statistik/Din-kommun-i-siffror/?region=0162>
- Regionala skillnader i användningen av adhd-läkemedel bland barn – en fråga om psykosocial miljö?*, Socialstyrelsen 2018
- Regionala skillnader år 2017 i uttag av adhd-läkemedel bland barn*, Socialstyrelsen 2018
- Reimers, Mats, Ingen bryr sig om svagbegåvning, blogginlägg i *Dagens Medicin* 28 december 2017, <https://www.dagensmedicin.se/blogg/mats-reimer/2017/12/28/ingen-bryr-sig-om-svagbegavning/>
- Report of the International Narcotics Control Board for 2014*
- Riktlinje adhd 2016*, Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri SFBUP
- Gillberg, Christopher m.fl., Has The Attention Deficit Hyperactivity Disorder Phenotype Become More Common in Children Between 2004 and 2014? *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 2018
- Schoolwork that matches his intelligence*, Shire 2005
- Schuch, Viviane m.fl., Attention Deficit Hyperactivity Disorder in the Light of the Epigenetic Paradigm, *Frontiers in Psychiatry* 2015; 6: 126
- Schwarz, Alan
- Attention Disorder or Not, Pills to Help in School, *New York Times* 9 oktober 2012
 - The Selling of Attention Deficit Disorder, *New York Times* 14 december 2013
 - Thousands of Toddlers Are Medicated for ADHD, Report Finds, Raising Worries, *New York Times* 16 maj 2014
 - *ADHD Nation: Children, Doctors, Big Pharma and the Making of an American Epidemic*, Scribner 2016
- Sherman, DK. m.fl., Attention-deficit Hyperactivity Disorder Dimensions: A Twin Study of Inattention and Impulsivity-Hyperactivity, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 1997
- Singh, Ilna, Not just Naughty. 50 Years of Stimulant Drug Advertising, i: Tone, A. och Siegel Watkins, E. (red.), *Medicating modern America*, New York University Press 2007
- Smith, Elizabeth och Farah, Martha J., Are Prescription Stimulants «Smart Pills»? The Epidemiology and Cognitive Neuroscience of Prescription Stimulant Use by Normal Healthy Individuals, *Psychological Bulletin* nr 5 2011

- Smith, Matthew, *Hyperactive: The Controversial History of ADHD*, Reaktion Books 2012
- Snaprud, Per, Hjärnkampen, *Dagens Nyheter* 6 juni 2003
- Sollman M.J. m.fl., Detection of Feigned ADHD in College Students, *Psychological Assessment* juni 2010
- Statistikdatabas för läkemedel, Socialstyrelsen. Förskriften lisdexamtamin 2014-2017
- Sterri Braanen, Aksel och Moen, Ole Martin, En pille for bedre konsentrasjon, *Universitas* 12 feb 2013
- Strattera – från tidig morgon till sen kväll, Eli Lilly 2010
- Streberg, Kattis, Allt fler barn får medicin mot adhd, *Södermanlands Nyheter* 21 maj 2016
- Strohl, Marianne, Bradley's Bensedrine Studies on Children with Behavioral Disorders, *Yale Journal of Biology and Medicine* 2011
- Ståhlberg, Carin, Larm om felaktiga diagnoser på barn, *Dagens Nyheter* 22 oktober 2017
- Stöd till barn, ungdomar och vuxna med adhd – ett kunskapsstöd, Socialstyrelsen 2014
- Svenaesus, Fredrik, *Homo patologicus*, Tankekraft 2013
- Swanson, J.M. m.fl., Young Adult Outcomes in the Follow-up of the Multimodal Treatment Study of Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder: Symptom Persistence, Source Discrepancy, and Height Suppression, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2017
- Swing, Edward m.fl., Television and Video Game Exposure and the Development of Attention Problems, *Pediatrics* augusti 2010
- Swingle, Mari, *i-Minds: How Cell Phones, Computers, Gaming, and Social Media are Changing Our Brains, and the Evolution of Our Species*, New Society Publishers 2016
- Säkra och effektiva läkemedel (RiR 2016:9), granskningsrapport, Riksdagen 2016
- Thielmann, B., *Doping am Arbeitsplatz – DAK Gesundheitsreport 2009*
- Till dig som får behandling med Strattera, Eli Lilly 2004 och 2009
- Tio dödsfall som rapporterats i samband med medicinering mot adhd, Läkemedelsverket 22 juni 2017
- Tomlinson, Heather, Shire Drug Linked to 20 Deaths, *The Guardian* 11 februari 2005
- UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *Concluding Observations on the Fifth Periodic Report of Sweden* 2015
- Ungar & medier 2017, Statens medieråd maj 2017

Verktyg för klassrummet, Leva med adhd, <http://www.levamedadhd.se/verktyg-foer-en-baettre-vardag/verktyg-foer-klassrummet/>

Vilja. *En skrift om killar och ADHD*, Novartis 2012

Vilja. *En skrift om tjejer och ADHD*, Novartis 2012

Weiss MD m.fl., The Screens Culture: Impact on ADHD, *Attention Deficit and Hyperactivity Disorders* december 2011

Wikström, Anja, *Ingen familj är en ö*, Ordfront 2014

Wilkinson, Richard och Pickett, Kate, *Jämlikhetsanden: Därför är mer jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen*, Karneval 2010

Yen JY m.fl., The Comorbid Psychiatric Symptoms of Internet addiction: Attention Deficit and Hyperactivity Disorder (ADHD), Depression, Social phobia, and Hostility, *Journal of Adolescent Health* 2007 Jul;41(1):93-8

Zielinski, Paula, Läkare tar inte på sig skulden, *Helagotland.se* 20 april 2013